

אין פגרה בדיני חברות

פגרת בתי המשפט הולידה החלטות ופסקי דין, שעסקו בוויית שונות של דיני חברות. "גלובס" סוקר חלק מהן: על תכליתה של חברה, על הרמת מסך ההתאגדות, על עושק המיעוט, על אחריות דירקטורים ועוד. לא פשוטים הם חייהם של בעלי מניות ושל מנהלים בחברות

אחת, כך אכן עשתה השופטת ברון. בחתימה על ההסכמים המאוחרים, תוך ציון תאריך רטרואקטיבי, היא מצאה חיוק לטענת המפרק כאשר לחברות זכויות, ערב התמוטטות קבוצת מתוק. היא קבעה, כי ההסכמים המאוחרים נחתמו למראית עין בלבד. היא הסיפה וקבעה, כי הזכות ש"אפיבן" היוותה חלק בלתי נפרד מקבוצת מתוק וכי לא היה לה כל קיום עצמאי. עד סמוך לחברות הזכויות נוהלה חברה זו על ידי אותם אנשים, שניהלו את קבוצת מתוק, ולמעשה, שימשו עבודה כ"צינור" לניכיון סיקים. "מוכן, כי מצא זה, כשלע"י צמו, מעלה חשש כבד לאפשרות השימוש בנתבעת ככלי לחזקת נדבכים". משכך קבעה, פנתה ברון לבחון את הדבכים המשפטיים של הדבר.

"סעיף 6 לחוק החברות מעניק לבית משפט סמכות שבסיסית דעת לזרים את מסך ההתאגדות בין חברות שסייכות לאסכול חברות אחד, כדוגמת קבוצת מתוק והנתבעת", פתחה. "מטרה זה של הוראה זו שבסעיף 6 לחוק החברות ועקרון הרמת המסך הגלום בה, נועדה למנוע מבעלי המניות – ומהחברה עצמה – את ניצול החפזרה ביניהם, להשגת מטרה בלתי כשורה הכרוכה בפגיעה בוולת. העיקרון נועד לעשיית צדק ושמירה על טובת הציבור", המסיכה והסבירה. "כאשר בעלי המניות ומנהלי החברה מרוקנים את החברה מכל נכס ומסתמכים באישיהם המשפטית הנפרדת שלה מסך בינם לבין הנושים, במטרה להטות מתביעת הנושים, הרי יש לומר עליהם, כי ניצלו לרעה את מסך ההתאגדות, אשר נעשתה לשם קידום אינטרסים אישיים בלבד. במקרים ראויים, בהם מועבר רכוש של חברה מלוגית לחברה אלמונית, כאשר אף כאן משמש הדבר מסוה למעשי תרמית, יהא מקום להציע אל מאחורי הפרגוד של שתי החברות, כדי לעמוד על הקשרים האמרי תיים ביניהן כפועלות כחברה עסקית כלכלית אחת", סיכמה את ההלכה בנוגע לכך.

עד כמה כבר הנטל, המוטל על כתפיו של זה, העותר להרמת מסך גם לכך התייחסה ברון: "עקב החשיבות בשמירה על הזויות והיציבות שמעניקה האישיה המשפטית הנפרדת לחברות מסחריות בכלכלה בת ימינו, נקבע בפסיקה, כי על העותר להרמת מסך להביא תשתית ראיתית מוצקה לכך שאותן חברות פועלות למעשה כחברה עסקית וכלכלית אחת, תוך שהן עושות שימוש לרעה בעקרון האישיה המשפטית הנפרדת שלהן". ברון קבעה, כי תשתית שכזו הוצגה בפניה, וסיכמה: "במצב דברים זה, אין כל ספק, שאין להפריד בין קבוצת מתוק לבין הנתבעת, כאשר לאחזונה אין כל בסיס כלכלי, אלא מכוח מה שרועבר אליה מקבוצת מתוק... אשר על כן, יש להתיר גם אל קבוצת מתוק ואל הנתבעת כאל אישיה משפטית אחת, לאחר הרמת מסך ההתאגדות מעל שתיהן" (תיא 3125/00).

מי הבוס?

מתי יורם המסך מעל חברה, שלא שילמה לעובד את כל המגיע לו, והמנהל יחויב באופן אישי?

יום לאחר שהשופטת ברון הרימה את המסך, דחתה שופטת בית הדין האזורי לעבודה בירושלים, דיתה פרוזינון, תביעה של יגאל בן-חיים, שפוטר מעבודתו אצל החברה "סטר וטפ" חות בע"מ", בה הוא טען שיש לזרים את מסך ההתאגדות מעל החברה, ולחייב את מנהלה – שלמה דוויק – לשלם לו את חוב החברה כלפיו בגין תקופת עבודתו ופוטוריו. "הרמת מסך אינה עניין של מה בכך, ובית הדין לא ייעתר לבקשה להרמת מסך אלא כאשר יש הצדקה לכך", פתחה פרוזינון בין את התייחסותה לטענתו זו ואזכרה את הכלל, שלפיו "החוב רה הינה אישיה משפטית נפרדת". היא הסבירה את הרצונו, העומד בבסיס עקרון זה, היינו, כי "נקודת המוצג בסוגיית הרמת מסך ההתאגדות היא כי יש לתת תוקף לקיומה המש" פטי העצמאי והנפרד של חברה, שהיא יציר המשפט, וכי לא

שלא בשמה, פגרת בתי המשפט אינה מניחה לשופטי ישראל לנפוש לאורכה. אף שודך בלל אין השופטים שומעים משפטנים, הפגרה מהווה הזדמנות מצוינת עבורם לפגור סערים ולכתוב החלטות ופסקי דין, המצוינים הקישורו של זמן עבורה ארוך. "גלובס" בודי לסקר מעט מן ההחלטות ופסקי דין, שיצאו תחת ידיהם של בתי המשפט בישראל, במהלך פגרת הקיץ, והעוסקות בסוגיות שונות, הקשורות לדיני חברות.

הרמת מסך ההתאגדות

אף שמדובר בנוף מופשט, המורכב מאנשים ומגרמים נוספים ובעלי מניות, מנהלים ושאר נושאי מטרה ועוד, מעניק הדין לחברה אישיה משפטית. אישיה זו נפרדת מן האישיה המשפטית של האנשים והגרמים האחרים, הכרוכים בחברה. כך, לחברה זכויות משלה וחובות משלה, ובקיומן של אלה אין, בהכרח, כדי להטיל את אותן חובות או כדי להעניק את אותן הזכויות לאנשים שמאחורי החב"רה, אף לא לגורמים אחרים, העומדים מאחוריה. עקרון זה עלול, לפעמים, לשמש מצע נוח לאנשים בעלי סוגות שליליות, אלה עלולים לעשות שימוש בלוח"ב מסך ההתאגדות", על מנת להפיק לעצמם טובות הנאה, ולאחר מכן להסתתר מאחורי אותו המסך. הדין הישראלי ערוך אף לכך. במקרים המתאימים, בהם נעשה שימוש לרעה באותו "מסך", הוא מאפשר את החזונו, באופן שהוא לא יחצוץ עוד בין החברה לבין מי שמסתתר מאחוריה.

הטענה שפיה יש לזרים את מסך ההתאגדות יכולה לעלות בהקשרים רבים. עובר של חברה יכול לטעון, כי מטעם כזה או אחר יש לחייב את מנהלי החברה לשלם לו את חוב החב"רה בגין משכורתו. מי שסיפק סחורה לחברה, שנקלעה לקשיי נזילות, יטען שלמעשה יש לחייב את המנהלים לשלם לו את חוב החברה. הדוגמאות עוד רבות. בדוגנו בטענות שכאלה רואה בית המשפט לנגד עיניו, כל העת, את החשיבות הרבה, שהדין מייחס להענקתה לחברה של אישיה משפטית נפרדת. רק כך יתאפשר גיוהול זורם ומוצלח של חיי מסחר. לפיכך, בית המש"ט לא יזדה על הרמת מסך ההתאגדות אלא במקרים קיצוניים של עשיית שימוש לרעה בו.

מתוק מתוק

האם יורם המסך מעל חברה, שנכס של חברה קורסת, מאותה קבוצת חברות, הועבר אליה, רגע לפני הקריסה?

אחד מפסקי הדין, שניתנו לאחרונה בסוגיה זו, יצא תחת ידה של שופטת בית המשפט המחוזי בתל-אביב, צפורה ברון. היה זה במסגרת הליכי הפירוק של קבוצת חברות, בראשן "מתוק אפרים ובניו בע"מ" ואנו נכנה אותן "קבוצת מתוק". אשר עסקו בעבר במסחר ובסיווח של מוצרי מזון. זמן קצר לפני התמוטטותה של קבוצת מתוק, היא העבירה לידו חברה אחת – "אפיבן ויומות בע"מ" שבשליטת אותם אנשים – את זכויותיה כ-3 מחסנים בקיבוץ חולדה, ששימשו כמרכז הלוגיסטי של הקבוצה. זכויות אלה קמו לקבוצת מתוק מכוח מערכת הסבי"מ, שנחתמו בינה לבין הקיבוץ מספר שנים קודם לכן. משני ראה היה שקבוצת מתוק בצרות כלכליות, פנו אנשיה אל הקיבוץ וביקשו ממנו לצדף את "אפיבן" בעד לאותם הסכמים. בכל המסכים, שנחתמו בעקבות כך, צוינו תאריכים רטרואקטיביים, כאילו הם נחתמו בעת התייבות ההסכמים המקוריים.

מפרק קבוצת מתוק, ר"ח צבי יוכמן, ראה בפעולות אלה משום הברחה נכסים מירי הנושים, ובאמצעות משרד עו"ד קלמנטון ושות' ביקש לזרים את מסך ההתאגדות מעל "אפיבן", ולהתייחס אל קבוצת מתוק ואלה כאל אישיה משפטית